Iqlimshunoslik fanidan 2024-2025 o’quv yili 1-semestri uchun yakuniy nazorat savollari

1. Iqlimshunoslikning predmeti va vazifalari
2. Global va lokal, mezo- va mikro iqlim nima?
3. Iqlimshunoslikning asosiy usullarini yoritib bering?
4. Iqlimshunoslikda xaritalashtirish usuli nimadan iborat?
5. Iqlimshunoslikda eksperiment va modellashtirish usullarining mohiyati nimada?
6. Iqlimshunoslikda kuzatish va ma'lumot to’plash usuli deganda nimani tushinasiz?
7. Statistikalik tahlil usuli yordamida qanday muammolar hal qilinadi?
8. Iqlimshunoslik nimasi asosiy fanlar bilan aloqador?
9. Iqlimshunoslik qanday ilmiy fan sohalariga bo'linadi?
10. Iqlimshunoslikning amaliy ahamiyati nimada?
11. Iqlimiy tizim deb nimaga aytiladi? Iqlimiy tizimning alohida bo’g’inlari o'zaro qanday munosabatda bo'ladi?
12. Iqlim shakllanishining barcha asosiy omillarni sanab bering.
13. Iqlimning shakllanishida astronomik omilning rolini tushintirib bering.
14. Iqlim genezisida sirtqi geofizik omillar qanday rollar o’ynaydi?
15. Iqlimning shakllanishida ichki geofizik omillarning roli qanday?
16. Geofizik omillar nimasilar? Iqlimning shakllanishida ular qanday rollar o’ynaydi?
17. Atmosfera sirkulyatsiyasi iqlimning shakllanishida qanday rol o’ynaydi?
18. Atmosferaning ta'sir markazlari nima?
19. Yer sharining iqlim mintaqalarini aytib bering?
20. Iqlim shakllanish jarayonlarini aytib bering?
21. Inson faoliyatining iqlimga ta'sirining asosiy turlarini aytib bering?
22. Atmosferaning yuqori chegarasidagi Quyosh radiatsiyasining taqsimlanishi nimasi omillarga bog’liq?
23. Atmosferaning yuqori chegarasida Quyosh radiatsiyasining kengliklar bo'yicha taqsimlashi qanday xususiyatga ega? Solyar iqlim nima?
24. Atmosferada Quyosh radiatsiyasining transformasiyasi qanday yuz beradi?
25. Tabiiy maydon, bulutlar va umumiy Yer shari albedosining qiymatlari qanday?
26. Quyosh radiatsiyasining geografik taqismoti xususiyatlarini aytib bering?
27. Uzun to'lqinli nurlanish tashkil etuvchilarining geografik taqsimlanishi xususiyatlari qanday?
28. Quruqlik va okean ustida radiatsiya balansining geografik taqsimlashi qanday qiymatlarga ega?
29. To'shalgan sirt issiqlik balansining tashkil etuvchilarini xarakterlab bering?
30. Quruqlik, okean va umumiy Yer shari issiqlik balansining tashkil etuvchilari yillik yig'indisining kengliklar bo'yicha taqsimlashi qanday qiymatlarga ega?

31. Quruqlik ustidagi to’shalgan sirt issiqlik balansi tashkil etuvchilarining yillik o'zgarishi qanday qiymatlarga ega?
32. Okean ustidagi to’shalgan sirt issiqlik balansi tashkil etuvchilarining yillik o'zgarishi qanday qiymatlarga ega?
33. Atmosferaning issiqlik miqdorini nimasi omillar belgilaydi?
34. Atmosferaning issiqlik balansinda noradiatsion issiqlik almashinishi qanday o’zgaradi?
35. Atmosferaning umumiy sirkulyatsiyasi paydo bo’lishining asosiy omillari nimalar?
36. Atmosfera ta 'sir markazlari nima va ular atmosfera sirkulyatsiyasida qanday rol o’ynaydi?
37. Iqlimliq frontlar nima? Turli mavsumlarda ularning geografik joylashishi qanday?
38. Subtropik antisiklonlar paydo bo'lishining sababi nima? Ular qancha va qayerda joylashgan?
39. Passatlar nima? Ularni tushuntirib bering?
40. Ekvatorial botiqlik qanday sabablarga ko'ra yuzaga keladi? Tropik konvergensiya zonasi nima?
41. Mussonlarni atmosferaning umumiy sirkulyatsiyasi ob'ekti sifatida tushuntirib bering?
42. Yozgi va qishki Osiyo mussonining xususiyatlari qanday?
43. Tropik siklonlarning to’liq tavsiflab bering (paydo bo'lishi, rivojlanish bosqichlari va boshqalar).
44. O'rta kengliklar troposferasidagi g'arbi-shimoliy ko'chishning hosil bo’lishi sabablari nimada?
45. Notropik kengliklardagi sirkulyatsiyaning asosiy turlarini xarakterlep bering?
46. Suvning issiqlik sig'imi, sho'rligi. Suv va havo orasidagi issiqlik almashinuviniga qanday ta'sir ko'rsatadi?
47. Dengiz va kontinental iqlimlar nimasi sabablarga ko'ra shakllanadi?
48. Iqlimning shakllanishida okean oqimlarining roli qanday?
49. Iqlimning shakllanishida El-Nino hodisasi qanday ahamiyatga ega?
50. Iqlimning shakllanishida orografik ta'sirning miqyoslari qanday?
51. Radiatsiya balansining shakllanishida orografiyaning roli qanday?
52. Orografiya havoning temperaturasi va namligina qanday ta 'sir ko’rsatadi?
53. Orografiya bulutlilik va yog'in tartibiga qanday ta'sir ko’rsatadi?
54. Tog' hududlarida qanday mahalliy sirkulyatsiyalar yuzaga keladi?
55. Yer sirti temperatura rejiminiing shakllanishida uning olbedosi va issiqlik - fizik xossalarining roli qanday?
56. Tuproq issiqlik balansi tashkil etuvchilarining davriy o'zgarishi qanday qiymatlarga ega?
57. Qor qoplamining iqlim shakllanishiga ta’siri qanday?
58. Yax qoplami va mangu muzliklar iqlimga qanday ta 'sir ko’rsatadi?
59. Iqlimlarni tasniflash va hududlashtirishning asosiy tamoyillarini sanab bering?
60. Iqlimning Kyoppen tasnifining asosida qanday asosiy belgilar yotadi?
61. Iqlimning Berg tasnifining asosida qanday asosiy belgilar yotadi?

62. Olisovning iqlimlar tasnifi qanday printsiplarga asoslangan? Bu tasnif bo'yicha nechta iqlim mintaqalari ajratilgan? Ularni xarakterlep bering.
63. Budiko-Grigorev iqlimlar tasnifi qanday belgilarga asoslangan? Bu tasnifda nechta iqlim turlari bor?
64. Iqlimning gidrologik va tuproq tasniflariga qisqacha tavsif bering.
65. Mezo- va mikroiqlimti ajratishning asosida yotuvchi asosiy mezonlarni sanab bering.
66. O'rmon mezoiqlimi qanday asosiy qiymatlarga ega?
67. Shahar mezoiqlimi qanday asosiy qiymatlarga ega?
68. Suvlar havzalari va qirg'oq hududlarining mezoiqlimi qanday asosiy qiymatlarga ega?
69. Mezo- va mikroiqlimtiń shakllanishida rel'efning roli qanday?
70. Havo temperaturasi yillik amplitudalarining geografik taqsimlashin xarakterlep bering.
71. S. P. Xromovning kontinentallik indeksi nima?
72. Havo temperaturasi yillik o'zgarishining turlarini xarakterlep bering?
73. Dengiz sathindegi o'rtacha yillik havo temperaturasining geografik taqsimlashi qanday qiymatlarga ega?
74. O'rtacha yillik havo temperaturasining yanvardagi geografik taqsimlashi qanday qiymatlarga ega?
75. O'rtacha yillik havo temperaturasining iyuldagi geografik taqsimlashi qanday qiymatlarga ega?
76. Yarimtasharlar va umumiy Yer shari bo'yicha turli kengliklardagi havo temperaturasining yillik o'zgarishin xarakterlep bering?
77. Havo bosimining yillik o'zgarishi va uning o'zgarishlari qanday taxminlar bilan tavsiflanadi?
78. Atmosferadagi obiyatlik miqdoriniing asosiy xususiyatlarini xarakterlep bering.
79. Bug'lanish va buǵlanuvchanlikning geografik taqsimlashi qanday asosiy qiymatlarga ega?
80. Yer sharinda suvlar buǵining bosimi yanvar va iyulda qanday taqsimlanadi?
81. Nisbiy obiyatliking geografik taqsimlashi qanday qiymatlarga ega?
82. Tumanlarning geografik taqsimlashi qanday qiymatlarga ega?
83. Bulutlilik Yer shari bo'yicha qanday taqsimlangan?
84. Yog'inlar yillik o'zgarishining asosiy turlarini xarakterlep bering.
85. Yog'inlarning iqlimliq rejimi qanday taxminlar bilan tavsiflanadi va u nimasi omillarga aloqador?
86. Shamolning iqlimliq rejimlari qanday onglatilani?
87. Havo oqimlari maydoni qanday usullar bilan onglatilani?
88. Iqlimning o'zgaruvchanligi, o'zgarishi va tebranishi deganda nima tushuniladi?
89. Geologik o'tmishdagi iqlimlarni takroriy tiklashning asosiy usullarini tushuntirib bering.
90. Yer geologik o'tmishining (to'rtlamchi davrcha) asosiy iqlimliq davrlarini xarakterlep bering.

91. Yer geologik o'tmishining (to'rtlamchi davrdagi) asosiy iqlimliq davrlarini xarakterlep bering.
92. Tarixiy o'tmishda Yer iqlimi qanday o'zgargan?
93. Tabiiy omillar ta'sirinida zamonaviy iqlimning o'zgarishi sabablari nimada?
94. Nimasi qasamropogen omillar iqlimning zamonaviy o'zgarishlariga olib keladi?
95. O'rta Osiyoning ayni vaqitdagi iqlimina tavsif bering.
96. Geologik o'tmishda O'rta Osiyoda iqlimning qanday xususiyatlari baqlangan?
97. Iqlim o'zgarishining ijobiy va salbiy oqibatlarini xarakterlep bering.
98. Iqlimliq tizim va uning umumiy xususiyatlari
99. Qasamropogen omillar
100. Atmosferaning yuqori chegarasinda radiatsiya taqsimlashi. Solyar iqlim
101. Atmosferada Quyosh energiyasining transformasiyasi
102. Quyosh radiatsiyasining geografik taqsimlashi
103. Yer shari va atmosferaning uzun to'lqinli nurlanishi
104. Effektiv nurlanish, uning geografik taqsimlashi
105. Yer sirtining radiatsiya balansi va uning geografik taqsimlashi
106. To’shalgan betning issiqlik balansi
107. Issiqlik balansi tashkil etuvchilarining yillik o 'zgarishi
108. Yer iqlimliq tizimining issiqlik balansi
109. Atmosfera sirkulyatsiyasi to'g'risida umumiy matumotlar
110. Tropik zonasida atmosfera sirkulyatsiyasi
111. Notropik sirkulyatsiya
112. Yanvar va iyulda dengiz sathinde bosimning geografik taqsimlashi
113. Atmosferada namning aylanishi
114. Quruqlik va dengizning iqlimga ta'siri
115. Rel'efning iqlimga ta'sir i
116. Tuproq va o'simlik qoplamining iqlimga ta'siri
117. Qor va yax qoplamining iqlimga ta'siri
118. Iqlimlarni tasniflash va hududlashtirish tamoyillari
119. Iqlimning bo'tanik tasniflari
120. Kyoppen tasnifi
121. L. S. Berg bo'yicha iqlimlaming landshaft -bo'tanik tasnifi
122. Iqlimning genetik tasniflari
123. Sirkulyasion belgilarga asoslangan tasniflar
124. Aktiv betning issiqlik balansi xususiyatlarine asoslangan tasniflar
125. Iqlimning gidrologik va tuproq bo'yicha tasniflari
126. Iqlimning gidrologik tasniflari
127. Iqlimning tuproq bo'yicha tasniflari
128. Havo temperaturasining yillik o'zgarishlari
129. Havo temperaturasining geografik taqsimlashi
130. Havo bosimining yillik o'zgarishlari
131. Atmosferaning namdorligi
132. Bug'lanish va buǵlanuvchanlik
133. Havo namligining geografik taqsimlashi

134. Tumanlar va bulutliktiń geografik taqsimlashi
135. Yog'inlar va momaqaldiroqlar
136. Shamol, uning tavsiflari
137. Iqlimlarni takroriy tiklash usullari
138. Iqlimning geologik va tarixiy o'tmishdagi o'zgarishlari
139. Iqlimning zamonaviy, shu jumladan, qasamropogen omillar ta'sirinida o'zgarishlari
140. O'rta Osiyo iqlimi va uning o 'zgarishi
141. Iqlim o'zgarishining oqibatlar
142. Bosimning nodavriy o 'zgarishlari
143. Bosimning oylik anomaliyasi
144. Yog'inlarning yillik o'zgarishi
145. Asosiy asaleoiqlimiy izlanish usullari
146. Iqlimning tarixiy o'tmishdagi o'zgarishlari
147. Iqlimning tabiiy evolyusiyasi
148. Iqlimtiń qasamropogen o'zgarishlari
149. Atmosferaning ta'sir markazlari va iqlimliq frontlar
150. Tropikaliq siklonning evolyutsiya bosqichlari

Fan o’qituvchisi: A.Berdimuratava